

Rapport från SUHF expertgrupp för kvalitetsfrågor 2017

Stephen Hwang (ordförande), Per Dannetun, Ingrid Elam, Marita Hilliges, Bo-Anders Jönsson,
Anders Malmberg, Anders Söderholm, Charlotta Tjerdahl, Eva Öquist, Malin Östling (sekreterare)

Oktober 2017

Förord

Den två-åriga mandatperioden för SUHF:s expertgrupp för kvalitetsfrågor upphör vid kommande årsskifte. Föreliggande rapport är gruppens slutrapport och redogör för det arbete som har genomförts under perioden. I rapporten finns även expertgruppens förslag att beakta inför beslut om kommande arbete inom SUHF.

För SUHF:s expertgrupp för kvalitetsfrågor

Stephen Hwang

Ordförande

1. Expertgruppens ledamöter och uppdrag

SUHF:s förbundsårsamling tog i oktober 2015 del av den slutrapport som expertgruppen för kvalitetsfrågor sammanställt utifrån sitt arbete under perioden 2014-2015. Förbundet ställde sig bakom de rekommendationer till fortsatt arbete som rapporten innehöll. I enlighet med detta utsåg SUHF:s styrelse senare en expertgrupp för kvalitetsfrågor för mandatperioden 2016–2017. Expertgruppen har bestått av följande ledamöter:

Stephen Hwang, rektor Högskolan i Halmstad, ordförande

Ingrid Elam, dekan Konstnärliga fakulteten, Göteborgs universitet

Anders Malmberg, prorektor Uppsala universitet

Per Dannetun, Forskningsdirektör, Linköpings universitet

Marita Hilliges, rektor Högskolan Dalarna

Bo-Anders Jönsson, vicerektor Lunds universitet

Malin Östling, kvalitetssamordnare Göteborgs universitet, sekreterare

Eva Öquist, högskoledirektör Stockholms konstnärliga högskola (t o m november 2016: Li Lejerstedt, Högskolan Väst)

Charlotta Tjärdahl, ordförande SFS (t o m september 2016: Johan Alvfors, SFS)

Anders Söderholm, generalsekreterare för SUHF (t o m december 2016: Marianne Granfelt, generalsekreterare för SUHF)

Expertgruppen för kvalitetsfrågor har sedan gruppen bildades ett övergripande uppdrag att främja ett nationellt erfarenhetsutbyte inom högskolesektorn när det gäller kvalitetsutveckling inom forskning, utbildning och administration.

I arbetet ska expertgruppen samverka med andra grupper inom SUHF och expertgruppen kan även skapa undergrupper för särskilda arbetsuppgifter. Även internationella kontaktytor bör skapas och användas i arbetet. Enligt uppdraget ska expertgruppen vidare

- *vara ett stöd för SUHF:s styrelse i dess arbete med förbundets ställningstagande kring kvalitetsfrågor*
- *aktivt bidra i arbetet med implementering av ett nytt nationellt kvalitetssystem för högre utbildning*
- *skapa möjligheter för erfarenhetsutbyte mellan lärosäten i arbetet med utveckling av interna kvalitetssystem*
- *tillgängliggöra den framtagna kunskapsöversikten om forskningsfinansieringssystem och utifrån denna föra diskussion och debatt som eventuellt kan ligga till grund för sektorsgemensamma ställningstaganden*
- *följa regeringens arbete rörande kvalitetssäkring och utvärdering av forskning*
- *uppmärksamma och belysa administrationens funktion och ställning inom högskolan*
- *tillsammans med Forum för bibliotekschefer arbetsgrupp för bibliometrifrågor fortsatt bevaka utvecklingen av fördelningssystem med bibliometriskt underlag särskilt i anslutning till 2017 års forskningsproposition.*

Expertgruppen har under mandatperioden utöver anordnade konferenser genomfört 16 arbetsmöten:

2016: 3 mars, 22 april, 13 maj, 8 juni, 7 september, 5 oktober, 9 november, 9 december (varav fyra telefonmöten)

2017: 1 februari, 16 mars, 18 maj, 15 juni, 25 augusti, 19 september, 10 november samt 8 december (varav fyra telefonmöten)

Fortsatt arbete

Sveriges universitet och högskolor har ett stort och viktigt ansvar vad gäller kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av sin kärnverksamhet. Andra intressenter, som t ex forskningsfinansieringsorgan, regeringen och UKÄ har dock en legitim anledning att genomföra olika former av uppföljning och utvärdering av universitet och högskolors verksamhet. Sektorn bör proaktivt och medvetet delta i utvecklingen av sådana former, och därför föreslår expertgruppen att det även för perioden 2018 – 2019 tillsätts en expertgrupp för kvalitetsfrågor samt att uppdraget huvudsakligen bör innebära att följa utvecklingen av det nationella kvalitetssystemet.

I detta arbete bör ingå att SUHF dels deltar i referensgruppsarbete eller andra samarbeten som kan vara aktuella vad gäller systemutformningen och dels tar initiativ till att stötta erfarenhetsutbytet inom sektorn i sådana frågor som är centrala för det nationella kvalitetssystemet.

Särskilt bör expertgruppen delta och bidra i utvecklingen av den nya komponenten i UKÄ:s arbete som innebär att myndigheten ska vidareutveckla det nationella kvalitetssäkringssystemet till att även inbegripa kvalitetssäkring av forskning.

Expertgruppen föreslår också att kvalitet i administrationen även fortsättningsvis utgör ett område för insatser.

I arbetet föreslås ingå att fortsatt anordna konferenser och ta initiativ till eventuella rapporter och kunskapsöversikter.

Expertgruppen föreslår därutöver att SUHF styrelse, enligt tidigare diskussioner, tillsätter en arbetsgrupp med uppgift att utarbeta ett förslag gällande skapandet av ett s k ”Högskoleobservatorium”. Observatoriet skulle kunna utgöra ett oberoende centrum för analys och uppföljning av sektorn och ha som uppgift att utreda och föreslå förändringar i styrsystem, anslagsmodeller eller resursfördelningsfrågor.

Expertgruppen föreslår slutligen att SUHF styrelse tillsätter en ny grupp med ansvar för bevakning och utveckling av högskolepedagogiska frågor.

2. Kvalitet i utbildning

Expertgruppen har i uppdrag att följa det nationella kvalitetssystemet för högre utbildning. Utgångspunkt för arbetet har varit det långsiktiga ställningstagande som SUHF:s förbunds församling har ställt sig bakom och därmed verka för att det nationella systemet fortsatt i möjligaste mån följer ställningstagandets fyra grundförutsättningar som innebär att systemet

- 1) bygger på ett starkt mått av ägarskap och ansvarstagande från lärosätenas sida,
- 2) är både kontrollerande och utvecklingsinriktat,
- 3) underlättar bredd och variation i det samlade utbildningsutbudet och
- 4) har internationell legitimitet.

Arbetet har huvudsakligen genomförts genom diskussioner under expertgruppens möten. Redan vid gruppens första möte konstaterades att arbetet fortsätter i annan form än under den tidigare mandatperioden då införandet av ett nytt nationellt kvalitetssäkringssystem var beslutat i riksdagen när den nuvarande expertgruppen inledde sitt arbete under våren 2016.

Den 9 december 2016 var representanter från UKÄ inbjudna till expertgruppens möte. Tf myndighetschef Annika Pontén betonade under mötet vikten av fortsatt dialog mellan UKÄ och sektorn. Expertgruppen har också sett att en sådan dialog har fortsatt och utgår ifrån att en nära kommunikation mellan SUHF och UKÄ fortsätter framgent.

Expertgruppen betonade också att det finns ett genuint önskemål från sektorn att få vara med och påverka. Som exempel nämndes möjligheterna för sektorn att påverka systemet efter att UKÄ:s olika pilotprojekt avslutats. Expertgruppen förmedlade en oro för att det när piloterna är avslutade kommer att vara så tigha deadlines till nästa omgång av granskningar ska påbörjas, att det inte finns tid för justeringar, och uppmanade därför UKÄ att särskilt beakta och ge tid för detta. Expertgruppen uppmanade också UKÄ att vara öppna för att göra justeringar även efter att den första ”skarpa” omgången har påbörjats - begreppet ”ständiga förbättringar” bör råda. Expertgruppen förmedlade en förhoppning om att med UKÄ kunna nå överenskommelse om att:

1. Utveckling av process och dokumentet ”*Vägledning för granskning av lärosätenas kvalitetssäkringsarbete*” görs i nära dialog med lärosäten – såväl under processen som i arbetet med den version som kommer att gälla för den första skarpa omgången av granskningar.
2. Smärre justeringar av process och *Vägledning* fortsätter i nära dialog även efter att de skarpa utvärderingarna har påbörjats.

Expertgruppen ställde sig under mötet också kritisk till UKÄ:s beslut att i temautvärderingen av hållbar utveckling låta slutomdömet vara tvågradigt. Expertgruppen argumenterade för att UKÄ i kommande tematiska utvärderingar inte använder ett tvågradigt slutomdöme då en kvalitativ analys bör vara tillräcklig när en formell uppföljning inte kommer att genomföras.

Konferenser om det nationella kvalitetssystemet – III, IV, och V

Expertgruppens återkommande konferenser om kvalitetssystemet är viktiga för att aktivt bidra i arbetet med implementering av ett nytt nationellt kvalitetssystem för högre utbildning.

Den 7 september 2016 genomförde expertgruppen en [konferens](#) som blev den tredje om det nationella kvalitetssystemet där teman behandlades som bl a enskilda lärosätens kvalitetssystem och samarbete mellan lärosäten vad gäller utbildningsutvärderingar, erfarenheter från utvärderingar i Danmark och SFS syn på det nationella kvalitetssystemet. Konferensen var uppskattad och expertgruppen beslutade att genomföra nästa konferens under försommaren 2017.

Denna genomfördes den [15 juni 2017](#) och intresset var återigen stort. Temat var de fyra pilotprojekten vad gäller lärosätesbedömning och samtliga presenterade sina erfarenheter utifrån teman som ”*Den svåraste och lättaste bedömningsaspekten/perspektivet att beskriva och analysera*”, ”*För att få innehållet i självvärderingsrapporten förankrat och accepterat, arbetade vi så här*” och ”*Våra reflektioner kring webbintervjuer, fördjupningsmiljöer och fysiskt platsbesök*”.

Åtta huvudsakliga teman som kom upp under diskussioner i plenum och grupper rapporterades efter seminariet till UKÄ (som också deltog med flera representanter). Nedan visar vi ett axplock av dessa teman:

- *Problematik kring att lärosätena inte får kalla studenter till platsbesöksintervju. Expertgruppen är införstådd med argumenten men utfallet under piloterna var inte tillfredsställande och UKÄ borde kunna testa den danska modellen där lärosätena har ansvaret (i Sverige dock i samarbete med studentkårerna) och ofta väljer att slumpa fram de studenter som kallas till intervju.*
- *Jämställdhet bör kunna granskas vid en tematisk utvärdering istället för att ingå som ett fast perspektiv i lärosätes- och utbildningsutvärderingar.*
- *Tiden mellan information om valda fördjupningsmiljöer och platsbesök var alltför snäv, inte minst kalendertekniskt – få personer har möjlighet att delta på så kort varsel.*

Vid dagens slut meddelades att kommande konferens - ”Kvalitetssystem V” – preliminärt är planerad till den 31 januari 2018. Konferensen kan som tema eventuellt ha några aspekter/delaspekter från UKÄ:s system: ”Hur gör vi för att på bästa sätt uppnå dessa?”

Pedagogisk kompetens och utveckling m.m

En viktig aspekt för kvalitet i studiemiljön är lärarnas pedagogiska kompetens och medvetenhet. Därför inledde expertgruppen under sitt möte den 1 februari 2017 en diskussion om eventuella initiativ till en kunskapsöversikt om pedagogisk utveckling m.m. Den 18 maj föredrog Katarina Winka, Umeå universitet, den rapport som hon genomfört på uppdrag av Göteborgs universitet; [Kartläggning av pedagogiska meriteringsmodeller vid Sveriges högskolor och universitet](#). Expertgruppen ser det som viktigt med fortsatt nationellt erfarenhetsutbyte vad gäller dessa och angränsande frågor samt eventuellt gemensamma ställningstaganden. Expertgruppen föreslår därför att SUHF styrelse tillsätter en ny grupp med ansvar för bevakning och utveckling av högskolepedagogiska frågor.

3. Kvalitet i forskning

Kunskapsöversikt

Kunskapsöversikten [System för forskningsfinansiering och kvalitet](#) har under perioden presenterats vid ett flertal tillfällen. T ex genomförde expertgruppen den 12 maj 2016 en föredragning i riksdagens utbildningsutskott utifrån kunskapsöversikten. Syftet var att informera om kunskapsöversikten och de slutsatser samt rekommendationer som finns i översikten. Syftet var också att ge en bättre bild och förståelse för lärosätenas situation vad gäller forskningen och forskarutbildningen, t ex i förhållande till en hög andel externa medel. Expertgruppen ville också ge sin syn på varför förslaget från VR, FOKUS, enligt expertgruppens uppfattning var fel väg att gå. Mötet upplevdes som konstruktivt och bidrog, tror expertgruppen, till en ökad förståelse för lärosätenas situation. Expertgruppen tyckte även att man fick gehör för SUHF:s argument för ett system för kvalitetsutveckling likt det som finns inom utbildningen.

Utvärdering av forskning

Den 13 maj 2016 var representanter från Vetenskapsrådet inbjudna till expertgruppens möte. Syftet med mötet var att söka samförstånd vad gäller synen på Sverige som forskningsnation och vägar till förbättringar. Regeringen hade då redan aviserat att man inte skulle komma att genomföra FOKUS, men att någon typ av forskningsutvärdering fortfarande var aktuell, dock utan koppling till resursfördelning. Expertgruppen föreslog under mötet att lärosätena skulle få eget ansvar för sina forskningsutvärderingar samt att t ex ett högskoleobservatorium skulle kunna få i uppdrag att nationellt följa vissa delar – kopplat till lärande och analys. Idén om ett högskoleobservatorium, menade SUHF:s expertgrupp, handlar om att renodla roller och att forskningsfinansiärer inte bör vara utvärderare.

I forskningspropositionen kom sedan förslag om att UKÄ skulle få ansvar för kvalitetssäkring av forskningen. Frågan diskuterades vidare under expertgruppens möte med UKÄ den 9 december (se ovan) där expertgruppen bland annat betonade att hur uppdraget ska genomföras bör utarbetas i nära dialog med sektorn.

Regeringen beslutade i juli 2017 om en ändring i UKÄ:s uppdragsformulering så att myndigheten nu får ansvar för kvalitetssäkring av forskningen vid universitet och högskolor. UKÄ får därmed ansvar för kvalitetsgranskningen av både högre utbildning och forskning vid lärosätena. Därutöver fick UKÄ ett kompletterande regleringsbrev med en formulering om att ”*vidareutveckla det nationella kvalitetssäkringssystemet*”. UKÄ ska därutöver tillsammans med Vetenskapsrådet lämna förslag på hur olika myndigheters uppföljningar och utvärderingar av högskolans verksamhet kan samordnas. Ett förslag på modell och genomförande ska efter dialog med lärosätena redovisas till regeringen senast den 6 april 2018.

Expertgruppen ser som sin uppgift att fortsatt bevaka att lärosätenas eget ansvar för kvalitetssäkring och kvalitetsutveckling av forskningen bibehålls. Således ska det vara lärosätenas system för granskning av utbildning och forskning, inte utbildnings- och forskningskvaliteten i sig, som granskas.

Konferens

Den 16 november 2016 genomförde expertgruppen en konferens om forskningspolitik och forskningskvalitet i en jämförelse mellan Nederländerna, Danmark och Sverige. Jens Oddershede från Danmarks forsknings- och innovationspolitiska råd presenterade den studie som rådet gjort som jämför de tre länderna. Syftet var att få bättre förståelse för varför Danmark och Nederländerna ser ut att vara mer framgångsrika än Sverige då det gäller forskningens genomslag och kvalitet. Vid konferensen var det ursprungligen tänkt att även presentera den nya forsknings- och innovationspropositionen, men då propositionen var försenad utgick den punkten.

Utöver den ovan nämnda konferensen och de två diskussionsmötena med VR respektive UKÄ har expertgruppen vad gäller temat ”kvalitet i forskning” löpande fått information om och diskuterat de två stora forskningsutvärderingarna vid Uppsala universitet (pågående KoF17) och Göteborgs universitet (kommande RED19).

4. Kvalitet i administrationen

En särskild arbetsgrupp

Sedan den 1 januari 2016 (t o m 31 december 2017) arbetar en särskild arbetsgrupp utsedd av expertgruppen för kvalitet med uppdraget att utveckla kvalitet i administration/stödverksamhet i sektorn. Expertgruppen inledde tidigt under sin mandatperiod diskussioner om att anordna (en tredje) konferens om kvalitets- och utvecklingsarbete inom administrationen och gav den särskilda arbetsgruppen i uppdrag att planera och genomföra en sådan konferens under hösten 2017. Nuvarande ledamöter i arbetsgruppen för kvalitet i administrationen (några ledamöter inkl. ordförande har slutat och ersatts av nya under mandatperioden) är:

- Eva Öquist, högskoledirektör, Stockholms konstnärliga högskola, ordförande
- Frida Gråsjö, avdelningschef, Karlstads universitet
- Marita Hilliges, rektor Högskolan Dalarna
- Jörgen Tholin, universitetsdirektör Göteborgs universitet
- Catarina Ludwig, avdelningschef, Södertörns högskola
- Louise Pålsson, universitetsdirektör, Örebro universitet

Kunskapsöversikt

En av gruppens aktiviteter har varit att försöka tillgängliggöra en översikt över forskningsresultat på området kvalitet i administrationen vid lärosäten nationellt och internationellt. Initialt kontaktade gruppen olika forskare vid svenska lärosäten med förhoppning om att kunna anlita några för att få en kunskapsöversikt på området. Efter ett antal försök konstaterades att området inte är utbrett beforskat i Sverige. Nationella forskare hänvisade vidare till två forskare vid Tammerfors universitet, School of Management; Jussi Kivistö och Elias Pekkola, som efter ett inledande möte på arbetsgruppens uppdrag genomförde en desktop study om vilken forskning som finns i Norden/internationellt om kvalitetsarbete avseende högskoleadministration. Den rapport som forskarna tagit fram och som presenterades vid konferens den 24 augusti finns nu tillgänglig på SUHF:s hemsida; [Quality of administration in Higher Education](#)

Kartläggning över hur kvalitet i administrationen systematiserats vid svenska lärosäten

Under hösten 2016 kontaktades företrädare för ledningen vid svenska lärosäten för att besvara en enkät med tre frågor som arbetsgruppen därefter gav SUHF:s dåvarande generalsekreterare Marianne Granfelt ett uppdrag att bearbeta och sammanställa i en rapport som också presenterades vid konferensen; [Kvalitetsarbete inom administrationen](#).

De frågor som ställdes var:

1. Hur definierar ni kvalitet i administrationen?
2. Hur arbetar ni med kvalitetssäkring av administration/stödverksamhet?
3. Hur utvärderar ni kvaliteten i administrationen/stödverksamheten?

Några av lärosätenas svar gav uppslag till föredragningar för augustikonferensen.

Konferens "Kvalitets- och utvecklingsarbete inom administration"

Konferensen är ett led i SUHF:s strävan att främja nationellt erfarenhetsutbyte inom högskolesektorn vad gäller kvalitetsutveckling. Målgrupp för konferensen är chefer och ledare från olika delar av lärosätena.

Konferens genomfördes den 24 augusti 2017 (se [program och konferensdokumentation](#)) och innehöll bland annat föredragningar utifrån de två rapporter som nämns ovan (Granfelt respektive Kivistö/Pekkola) och SFS syn på kvalitet i administrationen. Därutöver presenterades från olika lärosäten en rad goda exempel med syftet att ge en god inblick i hur sektorn arbetar med administrativ kvalitetsutveckling.

Intresset var stort och sammanlagt deltog 190 personer. Konferensens uppföljningsenkät visade att deltagarna i stort sett var nöjda, men mer tid för nätverkande och diskussion efterfrågades.

5. Övrigt

På expertgruppens möten har utöver vad som rapporterats ovan diskuterats en rad kvalitetsrelaterade sektorsfrågor. Vi avslutar med ett axplock från sådana diskussioner.

Kvalitet i styrning m.m.

På expertgruppens möte den 16 mars 2017 föredrog Björn Brorström sin rapport [Tillitsbaserad styrning och reformerad resursfördelning](#) som genomförts på uppdrag av SUHF:s styrelse. Rapporten har tydliga kopplingar till SUHF:s kunskapsöversikt om internationella system för forskningsfinansiering och kvalitet och expertgruppen gav respons på hur rapporten ytterligare kunde utvecklas.

Även innebörden av utredningen om ett nytt styrnings- och resursfördelningssystem har diskuterats under expertgruppens möten.

Bedömning av kvalitet i samverkansarbetet

Expertgruppen diskuterade den 16 mars 2017 lärosätenas planerade remissvar gällande Vinnovas rapport "[Metoder och kriterier för bedömning av prestation och kvalitet i lärosätenas samverkan med omgivande samhälle](#)". Ledamöterna konstaterade att Vinnovas rapport är tunn med tanke på vilka resurser som lagts på arbetet. Frågorna i remissen konstaterades därutöver vara otydliga.

Remissvar ISO-standard om utbildningsverksamhet

Den 18 maj 2017 enades expertgruppen om SUHF:s remissvar vad gäller SIS föreslagna ISO-standard för utbildningsverksamhet. Flera lärosäten svarade också enskilt, varav många valde samma formulering som SUHF:

SUHF konstaterar att förslaget är relativt omfattande och ställer stora krav på den verksamhet som skall certifieras. Det är därför värt att påminna om att Universitetskanslersämbetet (UKÄ) har regeringens uppdrag att kvalitetssäkra utbildning vid svenska lärosäten. UKÄ arbetar för närvarande med implementeringen av ett nytt system som innehåller granskning av lärosätenas egna kvalitetssystem såväl som vissa programutvärderingar, tematiska utvärderingar och examenstillståndsprovningar. Lärosätena måste delta i UKÄ:s system för kvalitetssäkring av utbildning. SUHF:s generella bedömning är därför att både behovet av och intresset för SIS föreslagna system är ringa inom universitets- och högskolesektorn.